

Útdráttur verkefnis:

Samfélagsleg áhrif Vaðlaheiðarganga, staðan fyrir göng „Menn eru byrjaðir að stóla á að komast alltaf“

Hjalti Jóhannesson (Háskólinn á Akureyri)

Rannsóknin byggðist að mestu á viðtölum við 16 manns í 10 einstaklingsviðtölum og 6 manna rýnihópi á Húsavík en einnig fyrirbyggjandi gögnum. Viðmælendur voru af báðum kynjum og af ýmsum aldri og áttu það sameiginlegt að hafa mikla reynslu af samgöngum um Víkurskarð á öllum árstímum vegna starfa eða persónulegra ferða.

Samskipti milli svæða austan og vestan Vaðlaheiðar hafa aukist mikið á undanförunum árum og eru ferðir að verða jafnari yfir vikuna. Lýstu margir því hvernig farið sé að reiða sig á að samgöngur séu tryggar og ávallt til staðar. Farið sé að stóla á að hægt sé að sækja vinnu, læknisþjónustu, afþreyingu, íþróttæfingar og fleira milli héraðanna. Ef samgöngur um Víkurskarð rofni vegna ófærðar raskist ýmislegt í daglegu lífi og störfum fólks. Viðmælendur töldu að á vissum sviðum megi líta á svæðin sitt hvorum megin Vaðlaheiðar sem eina heild í atvinnulegu tilliti og hvað varðar skipulag á verslun og þjónustu. Jafnari umferð yfir vikuna og almennt meiri umferð styður þessa tilfinningu viðmælenda. Þá hafa ferðir fólks breyst þannig að margir hafi áður fyrr bjargað sér sjálfir yfir heiðina í misjöfnum veðrum en nú væri meiri forræðishyggi í gangi af hálfu yfirvalda þannig að veginum væri hreinlega lokað við ákveðnar aðstæður. Flestir voru sammála um að þessar lokanir væru mikil breyting til batnaðar og í raun nauðsynlegar. Með aukinni umferð og fjölbreyttari flóru vegfarenda að vetri, m.a. útlendinga á bílaleigubílum, væri þetta nauðsynlegt. Flestir viðmælendur kunnu að segja frá athyglisverðum reynslusögum er tengdust ferðum yfir Víkurskarð.

Bent var á að þegar umferð raskaðist vegna ófærðar færi fljótt að bera á vöruskorti á Húsavík þar sem birgðahald væri farið að taka mið af stöðugum ferðum. Lagerinn væri í raun að verulegu leyti á vegunum. Þá væri búið að skipuleggja læknisþjónustu að verulegu leyti út frá því að alltaf væri hægt að senda sjúklinga til Akureyrar. Verði ófært um einhvern tíma gæti safnast upp hópur sjúklinga sem þyrftu að komast á Sjúkrahúsið á Akureyri til frekari aðhlyningar. Margt benti því til þess að þrátt fyrir þá annmarka sem væru á samgöngum um Víkurskarð þá væru þær þó það góðar að samfélagið væri búið að aðlaga sig að þeim með því að auka miðlægni og sérhæfingu ýmissa hluta á því svæði sem þær hefðu áhrif á. Ákveðnum þölmörkum virtist þó náð þannig að krafan um betri samgöngur á svæðinu væri hávær.

Væntingar til Vaðlaheiðarganga fóru mikið eftir reynslu af núverandi samgöngum og aðstæðum sem viðmælendur bjuggu við. Algengt var að þeir teldu að eðli samgangna hefði breyst og umferð aukist það mikið að þetta væri eðlilegt skref að stíga. Fólk gerði kröfu um að komast milli héraðanna hvenær sem er. Til voru dæmi um að viðmælendur teldu Víkurskarðið alls ófullnægjandi samgöngur og fullyrðingar heyrðust á borð við „Það er ekkert hægt að nota þetta Víkurskarð miðað við hvernig kröfurnar eru orðnar - það er ekkert hægt að nota þennan veg“. Viðmælendur töldu að ferðir verði fyrirvaralausari og skreppitúr að fara milli héraðanna. Flestir voru sammála um að störf þeirra myndu breytast á einn eða annan hátt vegna Vaðlaheiðarganga. Atvinnusókn milli héraðanna aukist, meðal annars þannig að eitthvað verði um að fólk setti sig niður austan ganga og sækti vinnu til Eyjafjarðar.

Atvinnuöryggi aukist með stærra atvinnusóknarsvæði. Fyrir ungt fólk sé fjölbreytni mikilvæg og þannig þurfi atvinna og þjónusta að vera þokkalega fjölbreytt til að það vilji almennt setja sig niður. Þannig muni göngin skapa tækifæri fyrir ákveðin svæði í Þingeyjarsýslum. Aukið aðgengi að atvinnu gegnum göngin styrki búskap m.a. þar sem auðveldara verði að bæta afkomu með því að sækja vinnu af bæ og búa áfram á jörðunum. Atvinnusókn var talin meiri um Víkurskarð fyrir nokkrum árum en eitthvað sé um að fólk hafi gefist upp á henni vegna röskunar á ferðum. Sumir sveitarstjórnarmenn töldu að lítið myndi breytast í rekstri sveitarfélaga meðan aðrir töldu mikil tækifæri skapast fyrir samvinnu og/eða sameiningu sveitarfélaga. Ljóst var að talsverðar áhyggjur voru af því að auðveldari sókn í verslun og þjónustu á Akureyri grafi undan slíku á Húsavík. Á móti var bent á að nú þegar væru slík áhrif sjáanleg þótt samgöngur væru ekki fyllilega tryggar. Ákveðnar áhyggjur komu fram um að samfélagsgerð sveitanna kynni að láta undan síga vegna bættra samgangna og tíðari samskipta. Á móti komi hins vegar að íbúar sveitanna eigi greiða leið að þéttbýlissamfélaginu, gætu tekið virkan þátt í því og nýtt sér fjölbreytni þess.